

poslední vánoce na frontě

Prosinec 1917

Vojín Masařík několik dlouhých vteřin nevěřícně civěl na svobodníka Pažouta: „Děláš si srandu, Otouši? Omrzel tě život?“

„No řekněte, není blbej?“ otočil se ke dvěma kamarádům, kteří měli ve tváři podobný výraz jako on. „Jen vystřčí ti svoji bláznivou makovici, tak je po něm. K čertu, nečumte jako když neumíte do pěti počítat, řekněte mu taky něco!“

Vojín Pomezny neochotně přítakal: „Má recht, Otouši, tohle není dobrej nápad. Chvályhodnej je, ne že ne, ale taky je nebetyčně blbej.“

„Jo, ustřelí ti hlavu dřív, než stačíš říct veselý Vánoce,“ přidal se vojín Šulc.

Otakar Pažout pokrčil rameny. „To je sice možný, kluci, ale já jdu. Myslím na to od včerejška, co se přestalo střílet, a už jsem se rozhod. Někdo to udělat musí, no ne?“

„Ne, nemusí,“ oponoval Masařík. „A tím míň ty, kterejš v těchhle zsranech zákopech přežil tři roky. Chcípneš, a my – teda jestli někdo z nás zůstane naživu – to budem muset jít vysvětlit tvou vdově a sirotkovi. Na to se fakt těšíme, že jo?“ pohlédl na Šulce a Pomezného.

Ti mlčeli. Bylo zbytečné cokoli dodávat.

„Co se to tady děje?“ zajímal se šikovatel Červený, který právě přišel s dobrou zprávou. „Nechte řečí, chlapi, a mazejte radši ke kuchaři, dneska se rozdává extra přiděl rumu, vánoční, tak ať to neprošvihnete.“

„Na rum teď kašlu, pane šikovateli,“ odpověděl Masařík, „zakažte mu to.“

„Co jako? A Masařík, žádněj pan šikovatel! Herr Feldwebel, ať zas nemáš průser, kolikrát ti to mám opakovat?“

„Jo, Herr Feldwebel, ale tohle je důležitější než rumajzl, tady frajtr Pažout si to nenechá vymluvit, musíte mu to zakázat, vás poslechne.“

Šikovatel Červený tiše vzdychl. „Aha, tohle. Víím, on o tom se mnou mluvil. Je to kravina, ale... možná... prostě jsem mu to povolil, když jsou ty Vánoce. Nejspíš to nedopadne dobře, jenže... tady je všechno špatně, a tohle je nakonec jediná věc v celý týhle blbý válce, která dává trochu smysl.“

Pažout se usmál. „Děkuju, pane šikovateli,“ šibalsky mrkl na Červeného. V téhle situaci si nepředpisové oslovení mohl dovolit, vždyť jestli mu nepřítel makovici opravdu ustřelí, tak ho za to nikdo popotahovat nebude.

„Tak mazej, Pažout. A hodně štěstí. A pro jistotu: sbohem.“ Červený podal Pažoutovi ruku a totéž udělali ostatní vojáci.

Masařík ho objal. „Vole,“ zašeptal mu do ucha.

Pažout nechal pušku opřenou o stěnu zákopu a na záda si nahodil batoh. Do ruky vzal oholenou březovou větev, na jejímž konci měl přivázaný bílý kapesník a vyškrábal se ven. V zemi nikoho se krátce pomodlil, zhluboka se nadechl a postavil se. Klacek s kapesníkem držel vysoko nad sebou, aby byl v měsíčním svitu dobře vidět i ze sto metrů vzdálených ruských zákopů. Děj se vůle Boží.

Masařík se opřel o předprseň a přes hledí mannlicherovky pozoroval hranu nepřátelského zákopu. Pomezny se postavil ke kulometu a Šulc vzal do dlaní nábojový pás.

Červený sledoval Pažouta, jak se krok co krok blíží k Rusům, a v duchu zapřísahal anděla strážného, ať proboha tentokrát, výjimečně, nechrní.

Z druhé strany bylo slyšet vánoční melodii, kterou všichni znali, ale slovům rozumět nebylo.

Čtvrtý Štědrý den Velké války.

Od předešlého poledne panovalo na tomto úseku ruské fronty příměří, na kterém se podle pokynů svých velitelů dohodli vyjednávači vyslaní do sto metrů široké země nikoho. Seržant Popov a poručík Tvrdý, který díky svému otci (v Novorossijsku vybudoval pivovar) uměl obstojně rusky, přinesli ke svým jednotkám dobrou zprávu: od tříadvacátého prosince do šestého ledna, kdy se slaví pravoslavné Vánoce, se nebojuje. Tedy pokud se o příměří nedozví nějaký bojechtivý generál, který jim to zatrhne. A že se někdo takový najde, bylo nablíže, takže příměří určitě tak dlouho trvat nebude. Prozatím byl ale klid.

Bylo to poprvé od začátku války, kdy na východní frontě o Vánocích utichly zbraně, a kdekdo říkal, že tohle příměří bude i poslední, dalšího nebude třeba. Bolševici, kteří na Rusi minulý měsíc převzali moc, totiž nemají moc chuti válčit. Potřebují stabilizovat situaci doma. Proslýchalo se, že jejich vůdce, jakéhosi Lenina, co se nejmenuje Lenin ale Uljanov nebo tak nějak, poslali do Ruska Němci. Vybavili ho prý tučnou zásobou peněz za slib, že až to tam vezme do ruky, válku rychle ukončí, aby Němci mohli všechny síly přesunout na západ a Rakušani zase do Itálie a na Balkán.

Otakar Pažout se s vysoko zdviženým bílým kapesníkem vytrvale přibližoval k nepřátelskému zákopu. Bylo pod nulou, dobře tak mínus deset, a slabá vrstva sněhu, která pokrývala zmrzlou zem, mu hlasitě chroupala pod nohama. V tom tichu – zpěv koledy utichl, jakmile si podivného příchozího nepřítel všiml – byly jeho kroky jediným zvukem, který byl slyšet jak v rakouských, tak v ruských zákopech. Těsně potom, co nepřítel přestal zpívat, Pažout zaslechl ještě jeden zvuk, dobře ho znal: několikeré kovové klapnutí závěrů pušek kdesi před sebou. Výstřely, které každým okamžikem očekával, se ale neozvaly.

Pažout pomalu a odhodlaně postupoval. V jednu chvíli si uvědomil, že zatímco by měl mít ruce zmrzlé na kost, klacek s kapesníkem mu v nich klouže, tak je má zpcené.

Jen co dorazil k zákopu a stoupl na předprseň, několik párů rukou ho uchopilo za nohy a stáhlo ho dolů. Když se vzpamatoval, spatřil nad sebou udivené tváře vojáků v ruských uniformách.

„Was machst du hier?“ zajímal se jeden z nich. Neznělo to nepřátelsky, spíš překvapeně.

Pažout měl připravenou jedinou ruskou větu, kterou se stihl od poručíka Tvrdeho naučit, ale v tom úžasu, že na něj promluvili německy, ji z paměti nevylovil.

„Du vám, kurva, popřát veselý Vánoce!“ vypadlo z něj česky.

„No, tak to seš tady správně,“ potvrdil mu voják, který se jako první vzpamatoval z údivu, že slyší češtinu, a široce se na Pažouta usmál. „Já jsem nákej Hládek z Úštěka, Franta.“

Pažout, poté co ho zvedli ze země, nafasoval do jedné ruky ešus s horkým čajem a do druhé čutoru vodky.

„Tak teda veselý Vánoce, ty bejku.“ pronesl Hládek a zvedl k přípitku svoji čutoru. Že je plná vodky, o tom Pažout nepochyboval.

Postupně si připil i s ostatními.

„Na zdraví! Tonda Majer, ze Sedlčan.“

„Na zdraví a na konec této zkurvené vojny. Já su Jarek Bartoníček. Od Hustopečí, znáš to tam? Kurdějov se to jmenuje.“

A tak dál. Než se pozdravil se všemi, měl Pažout pěkně naváto a bylo mu dobře. Veškerá nervozita byla tatam.

„Kluci, já jsem vám přines takovou jako vánoční vejslužku, ať si taky užijete. A ať víte, že my,“ hodil rukou směrem ke svému zákopu, „jsme obyčejní chlapi, co je ta

vojna taky pěkně sere. Kdybysme mohli, tak jdem domů, a tam bysme spolu zašli na pivo. Třeba k Šukům nebo kamkoliv jinam.“

„A jak to, že tě k nám pustili?“ zajímal se Majer. „Dyť za tohle se střelí. Bez výstrahy.“

Pažout vysvětlil, že to má domluvené s velitelem. A že když jinak nedá, jako Pažout, tak že si má tu svoji bláznivou kebuli nechat ustřelit. Jestli mu ji ale opravdu ustřelí, tak že se nemá vracet.

„No tak se nevracej,“ navrhl Hládek.

„To ne, vrátím se. Mám tam kamarády, to za prvý, a za druhý, jsem rakousko-uherskej voják. Jak bych to pak vysvětloval císařpánovi?“

„No, jesli de vo tohle,“ ozval se Gruber (Josef, z Dobřan, jak nezapomněl dodat), „tak my mu nic vysvětlovat nebudem. Prdí na nás, ani se nenechal korunovat za našeho krále, páprda jeden. Tak my zas na voplátku zvsoka prdíme na něj. Nic mu nedlužíme.“

Pažout vybalil pravé maďarské klobásy, dvě láhve tokajského, a fůru makových buchet, co mu poslala žena. A kyselé okurky.

„Kurva, to je žrádlo,“ zhodnotil Majer s plnou pusou, že mu stěží bylo rozumět, a ostatní k tomu neměli co dodat. Dovedli Pažouta o kus dál, kde se nad ohněm opékali dva zajíci. Dobře propečená liška už byla z ohně pryč.

„A tohle je moje že... že... žena, Andulka“ nechal Pažout kolovat fotografii a dával pozor, aby mu ji někdo neumas-til. „Mám eště kluka, Jeníka, jenže toho jsem eště nevi... ne... neviděl, narodil se teprv kdy? Loni.“

„Šťabajzna, jen co je pravda,“ zhodnotil Gruber Andulku. „ale ta moje je eště hezčí, koukni!“ A ukázal mu svoji fotku.

„Kdepak, Andulka je největší... nejto... nejpěknější holka, co jsem kdy viděl, nic proti tvojí... jak že se jmenuje?“

„Kačenka. A nejhezčí je kdo? Kačenka,“ vysvětlil Gruber.

Otakar Pažout cítil, že svůj úkol beze zbytku splnil a jestli se chce dostat zpátky ke svým, tak musí vyrazit. Hládek mu znova podal čutoru. No dobře, jeden lok na rozloučenou, jen symbolický, snad ještě zvládne, ale víc už ne.

„Jarku,“ otočil se Tonda Majer na Bartoníčka, „mazej za Čížkem, ať vydá rozkaz, že se nesmí střílet. Pro jistotu. Tady Ota jde domů, teda ke svejm, tak ať někoho nenapadne náká blbost.“

Poručík Čížek poslal dva vojáky, každého na jednu stranu zákopu, aby rozkaz vyřídili. Každý sice ví, že se o letošních Vánocích nestřílí, ale pro jistotu.

Pažout vzal batoh, do kterého mu na oplátku noví kamarádi nabalili, co sehnali, a vyrazil. Na předprseň zákopu ho Gruber s Bartoníčkem vysadili, dál už ale musel sám. V žaludku a ve všech končetinách ho hrála vodka – a že jí nebylo málo – a u srdce dobrý pocit, že v téhle nemožné době udělal to, co bylo třeba: gesto lidskosti. A pěkné.

Klacek s kapesníkem se mu kýval ze strany na stranu, ne že by s ním Pažout mával, ale proto, že ho stěží dokázal udržet. Byl zřízený, jak zákon káže.

Dopadlo to dobře, pomyslel si s uspokojením. Těm naproti ukázal, že my, co bojujeme za Rakousko, jsme taky lidi, a navíc mu nikdo makovici neustřelil. To ovšem znamená, že Červeného bude zase muset oslovovat Herr Feldwebel. Nahlas se tomu zasmál. Až tohle bude vyprávět Andulce a Jeníkovi...

Otakar Pažout byl po dlouhé době šťastný.

projekt pana steinera

Závěrečná slavnost

Kvečerou byla hospoda k nepoznání. Po pivem politých a od cigaret propálených ubrusech nebylo ani památky, podlaha, že by se z ní dalo jíst (k čemuž našťestí nedošlo), a dokonce někde sehnali zářivě bílé záclony. A přidali další židle, takže jsme se všichni vešli, i když se nás u stolu pro čtyři mačkalo šest až sedm.

Na zahájení slavnosti nastoupila před výčep tříčlenná delegace ve složení: pan Steiner, ředitel restaurace a kulatý pán v důchodovém věku. Byl to takový ten typ, který vám připomíná někoho, koho znáte, ale neumíte říct koho.

V lokále se rozhostilo ticho plné očekávání.

První promluvil pan Steiner: „Pánové, dovolte mi, abych vám představil váženého pana Kostohryze, díky jehož štědrosti se obnova této trati mohla uskutečnit.“

Pan Kostohryz se mírně uklonil a pak následovaly proslovy, jaké jsou při takových příležitostech obvyklé.

„Jestli to nezkrátí,“ poznamenal Bert, „tak mi začne hlasitě kručet v břicho, a určitě nebudu sám. To bude ta pravá slavnostní fanfára.“

Fanfáry jsme se našťestí nedočkali, protože se objevil číšník s rukama plnými talířů, a na nich – slavnostní řízek s bramborovým salátem.

V cinkání příborů málem zanikla nejdůležitější věta ředitele restaurace: „Dnes večer se, vážení pánové, podává neomezené množství piva, a kdo si chce dopřát něco zásadnějšího, ten může směle popustit uzdu fantazii.“

„Neboli,“ dodal pan Steiner pro případ, že by to někdo pomalejší nepochopil, „zítra se už nepracuje, tak můžete slavit dle libosti.“

Následoval bouřlivý potlesk, během kterého k našemu stolu přisedl Štefan. Právě včas, aby zaslechl to jediné, co ho zajímalo.

„To nevyzerá zle,“ zkonstatoval, a hned se podle instrukcí zařídil. Zatímco my jsme večereli, on si čekání na řízek krátil po svém: co chvíli si od výčepu nosil panáka borovičky. Je sice Slovák, říkal jsem si, ale tohle musí brzo skolit i jeho, takhle nalačno.

Po večeri se pan Kostohryz vmísil mezi dělný lid k neformálnímu povídání. Když se přiblížil k našemu stolu, Štefan vyvinul obdivuhodné úsilí a vstal.

„Ja som Štefan, a kto si ty? Teba som tu ešte nevidel. Čo tuná robíš?“

Pan Kostohryz byl zřejmě připravený k jakkoli neformálním hovorům, protože nehnul ani brvou a odpověděl: „Ale, tak trochu všechno.“

„Všetko a nič,“ zasmál se Štefan a obrátil do sebe dalšího panáka. „Takých ja poznám, čo robia všetko. Keby si mi mal povedať, čo konkrétne robíš, nevedel by si, však? Hovno robíš.“

Snažili jsme se ho s Bertem umravnit, ale Štefan se nedal.

„Počkajte, nechajte ma, kokoti. Takých ako on ja dobre poznám, všetci korporácie sú ich plné, chujov. My robíme, a oni len rozprávajú, ako oni všetko robia...“

Naštěstí alkohol konečně zapůsobil, a Štefan padl na podlahu jako podřátý. Bert a já jsme se jen trapně usmívali.

Mám štěstí, že jsem si pro případ bujarých oslav dlouholetým tréninkem vypěstoval záklopku. Pokud se ubráním tvrdému alkoholu, tak můžu pít, kolik chci, a přežiju to. Neboli když už by to mělo být moc, tak mi pivo přestane chutnat. Ráno jsem tedy byl mírně nevyspalý (i díky tomu, že Štefan netrefil do svého pokoje, tak hlasitě chrápal v mém), ale jinak jako rybička.

Po snídani jsem se postavil do fronty před kanceláří pana Steinera, kam nás pan Hřib s panem Kozákem po jednom pouštěli.

„Bylo mi ctí, pane Jakoubský,“ potřásl mi pan Steiner pravicí, když přišla řada na mě. „Můžete jít domů a pořádně se pochlubit ženě, jakou jste tady odvedl práci. Jsem si jist, že to ocení, pokud tedy nebudete příliš skromný.“

Jestli ještě nějakou ženu mám, pomyslel jsem si.

„A skromný opravdu být nemusíte, vaše kronika, se stala ozdobou tohoto podniku. Mimochodem, když už jsem se tehdy prořekl, obnovujeme i další zrušené tratě. *Pokoutně*, abych použil vašeho výrazu. Tak kdybyste měl zájem, budeme rádi...“

„Asi ne, děkuju,“ přerušil jsem ho. „Byla to zajímavá zkušenost, ale když dovolíte, budu se radši věnovat své ženě, a taky mám svoji práci. Jestli teda ženu a práci ještě mám.“

„Chápu vaši nejistotu, ale opravdu se nemusíte obávat.“ Pan Steiner mi pohlédl do očí jako někdo, kdo ví víc než já.

Z kanceláře jsem odcházel s diplomem *Za zásluhy při výstavbě trati Horní Slavkov – Loket, 2018*. Při bližším pohledu mě zaujala grafická stránka diplomu. Perokresba dělníků, kteří na mostě zvedají kolejnici, jako by byla okopírovaná z mojí kroniky.

Štefan zjevně žádnou záklopku nemá. Jednak jsme si s Bertem živě pamatovali, jak včera skončil, a i kdyby nám snad paměť vypověděla službu, jeho nejistá chůze a oči angorského králíka hovořily jasně. Náladu měl ale skvělou.

„Pozrite, chalani, na ten diplom! *Děkuji za skvělou spolupráci*, podpsaný vlastnoručně pánom Kostohryzom. To som mu asi padol do oka.“ Podíval se na nás trochu

nejistě: „Povedzte, neurobil som včera nejakú hanbu, že nie? Bol som sice trochu napitý, ale...“

„Neboj se,“ ujistil ho Bert s vážnou tváří, „udělals na něj dojem, bude si tě pamatovat v nejlepším světle.“

„Fakt? Netáraš?“

„No, má tam snad někdo z nás osobní vzkaz přímo od něj? Nemá. Tak vidíš.“

Štefanovi se ulevilo. „Som smädný. Myslíte, že tam ešte zostala trocha tej borovičky?“

vrah mého táty

Celé to začalo před víc než čtyřiceti lety. Ano, zní to divně, tehdy jsem totiž ještě nebyl na světě. Narodil jsem se až devět měsíců poté.

7. října 1968 bylo Československo už přes měsíc obsazeno armádami Varšavské smlouvy a až na výjimky byl všude klid. Nervozita, vztek a beznaděj mezi obyvatelstvem by se daly krájet, ale k nepokojům už nedocházelo, okupanti měli všechno pevně pod kontrolou. Jičín měl relativní štěstí, protože ho kromě sovětské armády obsadili i Poláci. Ti se na rozdíl od Rusů chovali víceméně korektně a zdržovali se veškeré agresivity. Až na výjimky. Toho dne ale k jednomu takovému excesu došlo.

Moje máma Eva Císaříková seděla na lavičce poblíž rybníka Kníže se svým přítelem Petrem Krátkým. To byl můj táta. Seznámili se spolu v Praze na ČVUT, kde oba studovali. Máma slaboproud, táta strojárnou. Po škole se chtěli vzít, jenže mámino těhotenství to rozhodnutí urychlilo. Ona to tehdy ještě neměla potvrzené, ale víte, jak to bývá: žena mnohdy cítí, že je těhotná, ještě dřív, než jí to řekne doktor.

Slunce už bylo za obzorem a začínalo se šerit, když se ulicí Na Tobolce ze směru od starých kasáren blížila skupinka čtyř nebo pěti vojáků. Byli to Poláci, a už z dálky bylo vidět, že jsou značně posilněni alkoholem. Halekali, propěvovali a držet směr jim dělalo potíže.

Máma dostala strach, rozjařená banda totiž mířila přímo k nim. „Péťo, tohle nevypadá dobře, pojď, zmizíme jim z cesty. Můžeme si sednout třeba na náměstí.“

Táta ji ale uklidňoval, že se nic neděje, okupanti přece mají přísně zakázáno přicházet do styku s Čechy, natož je nějak obtěžovat.

Poláci nejistým krokem prošli kolem mámy a táty, a už to vypadalo, že opravdu míří naproti přes křižovatku do hos-pody. To byl ale zásadní omyl. Zastavili se, a jeden z nich ukázal klaviče a něco nesouvisle povídal ostatním. Ti se jeho pozornost snažili nasměrovat zpátky k hospodě, kde se určitě dobře pobaví, on se jim ale vytrhl a rozhodl se, že dobře pobavit se může už tady. Přistoupil k mámě, pronesl pár oplzlých poznámek, a když nereagovala, začal ji zvedat z lavičky, že má jít s ním.

Máma pochází z Meziměstí, to je kousek za Broumovem, tak rozumí polsky – doma často sledovali polskou televizi a tu a tam se s nějakými Poláky setkali. Polsky taky umí ledacos říct, tak se to tomu vojákovu snažila rozmluvit a zklidnit ho. On si ale nedal říct.

Vtom se do toho vložil táta. Nejdřív mu česky něco říkal, slušně, vždyť ten voják je normální kluk jako on. Pak se ale začali šfouchat a v jednom okamžiku voják tátu prudce odstrčil, poodstoupil a sundal z ramene samopal. Střela zasáhla jen nohu a táta se skácel, jinak prý ale byl v pořádku.

Jenže voják byl povzbuzený vodkou – nebo něčím, co jako vodka vypadalo, měli s sebou takových lahví několik – a svůj adrenalin neměl pod kontrolou. Do ležícího táty vypálil krátkou dávku. Kolik kulek táta schytl, to se máma nikdy nedozvěděla, bylo to ale celkem jedno. Táta už Polákovi nemohl v ničem zabránit.

Zastavit ho ale mohli jeho kumpáni. Zpočátku byli vylekaní, přece jen z toho koukal pořádný průšvih, jenže byli ožralí, jak zákon káže. Když ten vrah zatáhl mámu za keř, rozhodli se, že to je vlastně prima zábava, a zblízka sledovali, co s ní ten zkurvysyn dělá. Dokonce ho hecovali, ať si to pěkně užije, je přece pořádný chlap, co holku neměl už pěkných pár neděl, a tahle za hřích rozhodně stojí. Máma, jak byla ztuhlá hrůzou, se ani nebránila, a to ji zřejmě zachránilo.

Když odešli (do té hospody), máma se nějakou dobu nemohla zvednout a byla jí hrozná zima. Nakonec se vzpamatovala a nějak se dovlekla domů.

Ještě teď se máma při té vzpomínce celá roztřeše a v očích má slzy. Když mi to vyprávěla, myslel jsem, že vyletím z kůže. Taková bezmoc! Kdybych ho tak mohl najít a hezky pozvolna mu mohl uřezávat ptáka a koule! Nejdřív jednu a pak, po chvíli, i tu druhou. Jenže kde mu je konec.

Po čase, to jsem samozřejmě pořád měl vztek, a neumíte si představit jaký, jsem už byl schopný přemýšlet. Tak jsem se snažil porozumět, jak to ta svině mohla udělat. A víte, na co jsem přišel? Že i celkem slušný člověk se zřejmě chová jinak v nenormální situaci, kdy má uniformu a zbraň, a je vítězem na dobytém území. A je mu ani ne dvacet, je frustrovaný, že si už kdovíjak dlouho nezašoustal a potřebuje to ze sebe dostat. To samozřejmě není omluva, já jsem jen hledal možné vysvětlení. Třeba to je blbost, a možná taky ne.

A teď se podržte: ten jeliman zřejmě vůbec nepochopil, že udělal něco špatného. Mámu totiž nazítrí vyhledal, a nabízel jí, aby spolu chodili. Ta ho vyhnala svinským krokem, on jí ale stejně nechal svoji fotku. Ještě se na ni podepsal: Tadeusz Szulc. Máma ji hned chtěla rozrhat, ale neudělala to, ani nevěděla proč.

Byla by to nechala plavat, pořád se z toho totiž nemohla vzpamatovat, a rýpat se v tom by pro ni bylo strašně bolestivé. Jenže její táta – můj děda – ji hned ráno odvedl na veřejnou bezpečnost. Szulce pak zavřeli a uklidili někam do Polska. Prý ho snad odsoudili k trestu smrti, jenže provaz – nebo kulku – nakonec nedostal a po nějaké době ho pustili. Následovaly omluvy z vyšších míst, ale taky jasné instrukce, že se o ničem nesmí mluvit, aby se nepodněcovaly protipolské nálady.

K tátově pohřbu se na Gottwaldově náměstí sešlo víc než tisíc lidí a průvod se pak chystal ke hřbitovu na Novém

městě. Komunisti to považovali za demonstraci, a taky to demonstrace byla, tak ji bezpečnost rozehnala. Místní lidé chtěli na místě vraždy postavit pomníček, jenže tuhle snahu komunisti samozřejmě potlačili hned v zárodku. Máma s dědou a další lidi na místo vraždy čas od času – na výročí ale pokaždé – přinesli květiny a zapálili svíčky. Vždycky je ale zpovzdálí pozorovalo několik estébáků, kteří všechno rychle sebrali a odnesli. Teprve po převratu v devětaosmdesátém máma iniciovala vybudování pomníku.

Všichni měli za to, že máma musela potratit. Jenže dva tři týdny nato gynekoložka potvrdila, že ne. Máma to dítě – tedy mě – proti všem předpokladům donosila. Narodil jsem se, jak mám napsáno v občance, 22. května 1969.

čarodějnice

1842

„Co myslíte, pověsí ho?“ pronesl inspektor Hloušek tónem, jakým se člověk obvykle zajímá, co tady točí za pivo a jestli je ta huspenina pořádně masitá. Hodil kostky na stůl.

Ani jedna šestka – to nám to pěkně začíná.

Komisař Kratina se neubráníl úsměvu. Byl to vyčerpávající den, ale večer, který právě začínal, vypadal veskrze příjemně. Za prvé, ten případ je uzavřený a on se jím už nemusí zabývat, a za druhé, co se Hlouška týče, je rovněž všechno v pořádku. Zase hraje jako ponocný.

„To samozřejmě nevím, inspektore, ale za to, co spáchal, může na šibenici klidně skončit. Jisté to ale není, jak se na to dívám já. Pamatujete na Grasela? Nepamatujete, tehdy jste ještě chodil do školy. Tak toho v osmnáctém roce pověsili. Na druhou stranu Babinský – a toho pamatujete, je to jen pár let zpátky – ten dostal jenom dvacet let. Přitom oba loupežili a v obou případech v tom byla i nějaká ta vražda. Tadyhle náš Matějíček sice Dobrotu nezabil, ale brka mu načechral pořádně, takže uvidíme.“

„Jenomže,“ podotkl Hloušek, „tady nejspíš nejde o úmysl, ale o rvačku, ke které došlo tak nějak shodou okolností.“

„Ano, ale při loupeži, na to nezapomínejte, inspektore. Každopádně, jak to vyhodnotí soud, to je ve hvězdách.“

Kratina hodil kostky. Ať se na to díval, jak chtěl, Hloušek neměl nejmenší šanci. Dvě šestky jsou víc než žádná. Napil se červeného vína, které mu příjemně otupovalo mysl.

„Víte, pane komisaři, co mě štve?“

Kratina si pomyslel, že by jeho podřízený už taky mohl změnit téma, ale zřejmě je toho tak plný, že si nemůže pomoci. Zkusil mu tedy pomoci sám:

„Že vám dneska ty kostky padají ještě mizerněji než obvykle?“

Nezabralo to.

„Ne. To je sice mrzuté, ale štve mě něco jiného: že se ten parchant zabejčená odmítá přiznat. Přitom důkazy nemůžou být jasnější. Ty stopy v blátě před domem se shodují s botami, co má pořád ještě na nohou. Knoflík, co jsme našli ve světnici, je ten, co Matějíčkoví chybí. Alibi nemá. Ale aby kápnul božskou, to ho ani nenapadne. Jenom dělá potíže. Ještě si nahoře řeknou, že svoji práci neumíme odvést pořádně. Co tím ksakru sleduje? Vždyť mu musí být jasné, že si nijak nepomůže.“

„V tom posledním jste možná vedle, inspektore. Dokud se nepřizná, má naději, že ho od soudu pustí.“ Kratina si povzdechl: „Je to ale dneska taková divná doba. Dokazovat musíme my, a jediné, čím může k úspěchu vyšetřování přispět on, je přiznání. Jenže on si jako na potvoru usmyslel, že nám to neulehčí. Být to o nějakých padesát šedesát let dřív, tak už jsme přiznání dávno měli. Jednak by to byl on, kdo by musel dokázat, že na místě činu nebyl, a za druhé...“

Kratina udělal pauzu a na kolegově tváři viděl, že pokračovat už nemusí.

Jo, pomyslel si Hloušek, za druhé bychom ho totiž mohli pořádně zmáčknout. Jenomže to už dneska nejde. Útrpné právo – to musela být paráda! A ona si ho Maruška Terezička, dej jí pánbu věčnou slávu, mýrnyx týrnyx zruší. Jako by nevěděla, co tím způsobí.

Místo planého dumání Hloušek raději vrhl kostky. Zase nic. „Heleďte, pane komisaři, tohle nemá úroveň, skončíme to, jo? Kolik vám dlužím?“

Radši si přihnul, aby tu děsivou sumu, kterou mu teď Kratina vyčísíl, snesl.

„Vypadá to, jestli dobře počítám, na jedenáct krejcarů. Jestli ale tolik nemáte, nevádí, dáte mi to později. A toho Matějčeka už nechte koňovi, nebo spíš soudu, oni si s ním poradí. My jsme udělali, co bylo v našich silách.“

Jaroslava Matějčeka nazítří odvezou do Vídně, kde ho čeká soud. Není nejmenší pochybnosti, že to byl on, kdo se vloupal k pekaři Dobrotovi. Ne, že by komukoli mělo být Dobrotu líto: jeho pečivo bylo stěží průměrné, kdoví, jestli ne dokonce šizené, jak tvrdí zlí jazykové. Navíc se o něm vědělo, že půjčuje na nekřesťanský úrok. A nepřímou, neboli skrze své podnikání, dá-li se tak lichva nazvat, má na svědomí sebevraždu snad půltuctu svých dlužníků. Té noci před necelými dvěma týdny se z jeho domu ztratily veškeré peníze a klenoty, a druhý den byl lichvář nalezen pod schodištěm téměř bez života. Když ho probrali, lupiče identifikovat nedokázal. Na místě činu se ale našly stopy, které spolehlivě vedly k jedinému podezřelému, a tím byl chalupník Matějček. Rovněž se vědělo, že Matějček měl na Dobrotu pořádnou pífku. To měl sice leckdo, jenže to byl on, kdo neměl alibi. A policie někoho usvědčit potřebovala.

Božena Kloudná se loučila s Anastázií Malíkovou. Ta jí přišla povědět nejnovější klepy, mimo jiné i to, že Matějčeka sebrala policie, prý pro přepadení lichváře Dobrotu.

„Žádná škoda, pro kdekoho to bude zadostiučinění, řekla bych.“

„To určitě,“ souhlasila Malíková, „a tím spíš bys, Božko, jestli něco víš, měla jít a vyklopit to policajtům. Dyť to tomu pacholkovi Matějček spočítal i za leckoho z nás.“

„Nikdy! Jak se jeden vochomejtne poblíž policie, tak má problémy.“

„To je sice pravda, jestli ale můžeš Matějíčkovu pomoci, tak to udělat musíš. Je to tvoje křesťanská povinnost. Pamatuješ? Bližní, a co jste udělali jednomu z mých nejmenších, to jste udělali mně. Von je sice Matějíček urostlejší, jen co je pravda, takže se mezi nejmenší zrovna počítat nemůže, jenže co když ho pověsí? Vemeš si to na svědomí? Uvažuj, Boženko.“

Božena Kloudná zauvažovala, sebrala veškerou odvalu a rozhodla se, že hned ráno zajde na... ani na to nechtěla pomyslet... na policii. Nebo radši ne? Uvidí se ráno, snad bude moudřejší večera.

Den poté, co se Božena Kloudná odvážila jít na policii a učinit svědeckou výpověď, si komisař Kratina zavolał inspektora Hlouška. Prakticky od okamžiku, kdy Kloudná odešla, zpovídali další svědky a večer pak spolu opakovaně pročítali celou dokumentaci případu. Pokaždé jim z toho vyšlo totéž: Matějíček to prostě udělat musel. Jenomže tady byly ty výpovědi.

Nejdřív Kloudná, že Matějíček si tenkrát kvečer přišel pro jejího muže a vytáhl ho do hospody na karty. Vrátili se spolu, oba pod obraz Boží, až po půlnoci. Její muž padl do postele tak, jak byl, ani boty si nedokázal zout, a Matějíček skončil ve stodole na slámě, kam ho Kloudná dovedla. Ještě ráno, když pouštěla husy na zahradu, tam funěl.

Tohle tvrzení si inspektor Hloušek šel ověřit přímo ke zdroji. Josefa Kloudného našel na poli, a ten mu to víceméně potvrdil, i když ne tak podrobně: „Jo, pamatuju si, že ráno, slunce už bylo nad obzorem – my jsme si oba trochu přispali – jsem ho viděl odcházet ze stodoly. Vlastně ani nevím, proč tam byl. Aha, už mi svítá, matně si vzpomínám, že jsem nad ním večír vyhrál v kartách a pak jsme spolu šli k nám domů. On si totiž nemohl vzpomenout, kde bydlí, he he. To měli vidět pane inspektor, jak mi šel list, nejdřív kulový eso, pak jsem to bral zelenou desítkou...“

Kludného svědectví bylo trochu vachrlaté, ale v zásadě v souladu s tím, co vypověděla jeho žena. Aby to ale nezůstalo jen v rodině, zašel Hloušek ještě za hospodským. „Jo, voba tady mazali mariáš vo sto šest, eště se starým Hladíkem a tím novým porybným, co mu furt nemůžu přijít na méno. Kdy vodešli? No, voni tak ouplně nevodešli, spíš se vodpotáceli, měl sem vážný pochybnosti, jesli trefěj domů. Jo, a kdy to bylo? – no, muselo to bejt po půlnoci, krátce předtím jsem totiž zaslech ponocnýho.“

Kratinu ani Hlouška nové skutečnosti nepotěšily, protože veškeré klopotně dosažené výsledky případu mohli leda tak zmačkat a hodit do kamen. Na druhou stranu byl Kratina nakonec rád. Zdá se, že se nebude muset trmácet do Vídně.

Nazítří Matějčka propustili, s tímhle se k soudu jít nedalo.